

Ingmar Bergman och gudsbilden

Mitt modigaste verk, kallade han den. Filmen som stod Ingmar Bergman närmare än andra i hans stora produktion var Nattvardsgästerna. Bergman var ofta hård i omdömet om sina egna verk men talade alltid med värme om Nattvardsgästerna. Med den ville han göra upp med sin egen inställsamhet, sitt behov av att behaga publiken. Därför gjorde han en film om den problematik som sysselsatte honom själv mest av allt. Resultatet blev den oerhört formstränga berättelsen om prästen Tomas tvivel och kamp med Guds tystnad. Nattvardsgästerna är filmad i ett grått novemberljus i fiktiva Frostnäs kyrka.

Filmen börjar med en lång scen ur en nattvardsgudstjänst som Tomas leder. Efter gudstjänsten söker fiskaren Jonas Persson och hans hustru upp honom i sakristian. Jonas brottas med självmordstankar av ångest för världens undergång. Men Tomas förmår inte möta honom som präst och själavårdare utan börjar förtvivlat berätta om sin egen sönderfallande bild av Gud.

Tomas monolog i sakristian inför Jonas är kanske Bergmans viktigaste replik till den auktoritära kyrkans bild av Gud. En bild på väg att falla samman – också i verkligheten. Tomas säger: "Jag och min

Gud levde i en särskild ordnad värld där allt stämde. Runtomkring våndades det verkliga livet. Men jag såg det inte. Jag vände blicken mot min Gud." Egentligen så blev han präst för att göra sina föräldrar till viljes, berättar han. På det viset skapade han åt sig en privat fadersgud som älskade människorna och mest av allt älskade honom själv. Det var en suggestionsgud som han lånat ihop från olika håll för att hålla skräcken för döden och livet stängden...

Prästens uppriktighet hjälper dock inte fiskaren Jonas. Han tar sitt liv. Men Bergman lämnar oss inte där. Han vill visa något mer. Filmen handlar om att rensa ut en gammal gudsbild och ge skymten av en ny, mycket mer svårgripbar bild av Gud.

Det är vaktmästaren Algot Frövik, med sin förvridna och förvärpta kropp, som får ge den nya gudsbilden ett ansikte. Bergman har kallat honom en ängel. En medkännande människa som i all enkelhet möter Tomas i ett samtal om lidandet. En sorgsen blick fylld av empati. Ingen Gud som garant för tryggheten – men en medbroder som delar smärtan, våndan och tvivlet.

Tack Ingmar Bergman!